

**Pyhtää Långkärrsskogen 2
Kivikautisen kohteen koekaivaus
valtatie 7 uudella linjalla**

Kreetta Lesell 2009



MUSEOVIRASTO

Sisällys:

Sisällysluettelo

Arkistotiedot	1
1. Johdanto	2
Peruskarttaote	3
2. Sijainti, maisema ja vesistöhistoria	4
3. Tutkimushistoria	5
4. Kaivauksen tarkoitus ja havainnot	5
4.1. Kaivauksen metodit	5
4.1.1. Koekuopat, likamaat ja löydöt	6
5. Yhteenveto löydöistä	6
6. Yhteenveto	7
	7
Lähteet	
Valokuvat	7
Negatiiviluettelo	8
Digitaalikuvaluettelo	10
Karttaluettelo	10
Kartat	10
	11–13
Liite 1 Luuanalyysi/Kristiina Mannermaa	

Arkistotiedot

Kohteen nimi: Pyhtää Långkärrsskogen 2
Muinaisjäännösrekisteri: 1000007141

Peruskartta: 302309 Heinlahti
pkoo 6709447, ikoo 3481269, z 15–17
Alueen keskipiste.

Kaivausraportti: Museovirasto / arkeologian osasto
Koekaivausten johtaminen ja raportin laatiminen: FM Kreetta Lesell, Museovirasto

Tila: Slangus, 624-410-2-11
Omistaja: Björkas Leif Gustav oikeudenomistajat, os. Vindalsgränden 25 bst 1, 49220 Broby

Tutkimuskustannukset: Tiehallinto
Budjetti: 24 748,10 €
Kenttätöaika: 6.–17.7. 2009 yhdessä Långkärrsskogen 1 ja Nygård 2 kanssa.

Tutkitun alueen laajuus: 10 x 40 m
Kaivetun alueen laajuus: 2,25 m²

Löydöt:
KM 37965: 1–17, hioin, saviastianpaloja, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta diar. 11.9.2009

Aikaisemmat löydöt:
KM 39458: Saviastianpaloja, kivilaji-iskos, kvartsi-kaavin ja -iskoksia, ja palanutta luuta.

Aikaisemmat tutkimukset:
Sirkka Seppälä 2006 inventointi

Peruskarttaote s. 4
Lähteet s. 8
valokuvat s. 9–10, negatiivit: F145781:1, digitaalikuvat: D675:1–3
Kartat: s. 11–13

Liite 1 Luuanalyysi/Kristiina Mannermaa

1. JOHDANTO

Tiehallinto suunnittelee valtatie 7 uutta linjausta Loviisasta Kotkaan. Samalla tie muutetaan moottoritieksi. Tulevalle linjalle tehtiin arkeologinen inventointi vuonna 2007 (Lesell ja Vuoristo 2005).

Tulevalla tielinjalla tai sen läheisyydessä on kolme kivikautista asuinpaikkaa, joita moottoritien rakentaminen uhkaa. Näissä kohteissa tehtiin koekaivaukset, joiden tarkoituksena oli tutkia kohteiden laajuus tienlinjaan nähden ja määrittellä jatkotutkimusten tarve. Kohteet, jotka koekaivettiin olivat Pyhtään Långkärrsskogen 1 ja 2 ja Nygård 2. Jokaisesta kohteesta on tehty oma kaivauskertomus. Tämä kertomus on Pyhtään Långkärrsskogen 2 asuinpaikasta

Pyhtään Långkärrsskogen 2 asuinpaikan löysi arkeologian harrastaja Rune Nygård joka ilmoitti siitä Kymenlaakson maakuntamuseoon. Sirkka Seppälä kävi tarkastamassa sen inventoidessaan Pyhtään kuntaa vuonna 2006.

Koska kaivaukset olivat muinaismuistolain 15 § mukaiset, kustannukset rahoitti hankkeen toteuttaja, Tiehallinnon Kaakkois-Suomen tiepiiri. Kustannukset olivat 24 740 €. Kaivausten johtajana toimi FM Kreetta Lesell, piirtäjänä Huk Piritta Häkälä ja tutkimusavustajana Ulla Moilanen. Kaivajina oli kolme arkeologian opiskelijaa Toni Paukku, Laura Sevä ja Niko Latvakoski. Kaivaukset toteutettiin 6.–17.8. 2009 välisenä aikana. Långkärrsskogen 2:ssa oltiin 10.–13.8.2009. Tutkitun alueen laajuus kohteessa oli 10 x 40 m, josta kaivettiin 2,25 m².

Pyhtään Långkärrsskogen 2 on tulevan tielinjan ulkopuolella, mutta läjitysalue 214 tulee sen kohdalle. Jos läjitysalue ei siirretä, koko asuinpaikka täytyy tutkia.

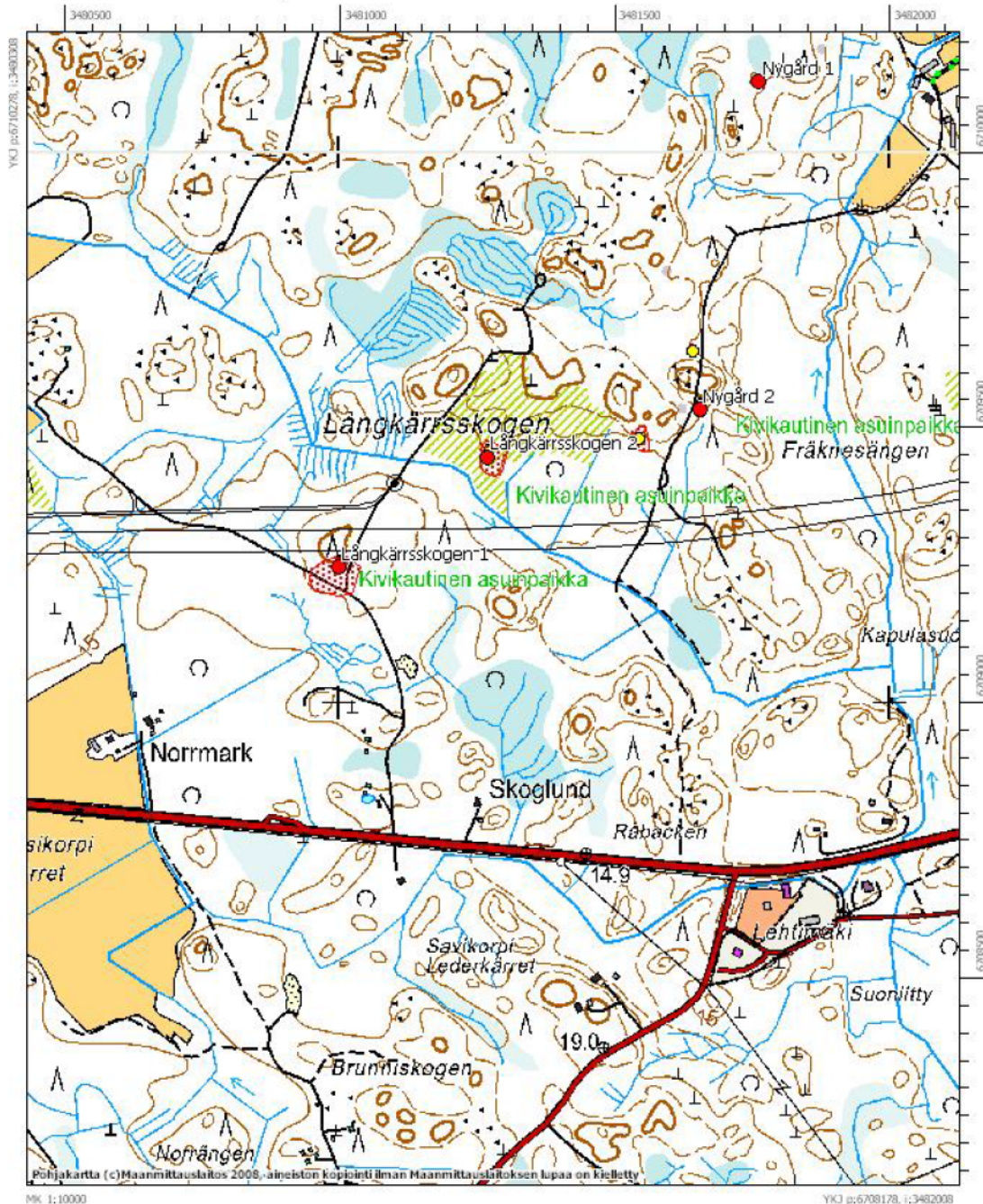
Helsingissä 26.11.2009 _____

Kreetta Lesell

PYHTÄÄ Långkärrsskogen 2 100 000 7141
PK 3023 09 Heinlahti

4

- muinaisjäännöksen arvioitu laajuus
- kiinteä muinaisjäännös, koordinaattipiste (Museoviraston ylläpitämä muinaisjäännösrekisteri)
- kiinteään muinaisjäännökseen kuuluva erilliskohde
- KP 6524 pkoo=6709397 ikoo=3481101 Z=17,40
- uusi moottoritienjaus



2. SIJAINTI, MAISEMA JA VESISTÖHISTORIA

Pyhtään Långkärrsskogen 2 sijaitsee noin 6,3 km itään Pyhtään kirkosta. Se on valtatiestä 7 pohjoiseen menevän hiekkatien varrella, joka lähtee valtatie ja Munapirttiin ja Purolaan menevän tien risteyksestä noin 600 metriä länteen. Hiekkatietä mennään pohjoiseen vajaat 500 m, jolloin tullaan risteykseen, jossa hiekkatie haarautuu kahdeksi. Itäisempää tietä jatketaan vielä 270 m puron yli, tällöin asuinpaikka näkyy koillisessa hakkuuaukeamalla olevalla mäellä hiekkatiestä noin 120 itään.

Asuinpaikka on selkeästi erottuvalla kapealla mäellä. Alueen puut on kaadettu lukuun ottamatta muutamaa suurta mäntyä. Puita on jätetty sikin sokin maahan ja niiden joukkoon on kasvanut vadelmaa ja pensaikkoa, joka vaikeutti koordinaatiston tekoa ja työskentelyä alueella. Alueella on myös paljon tuulenkaatoja. Niemestä etelään rinne on jyrkkä, rinteiden alapuolella maa on tasaista ja maaperä vetistä. Asuinpaikan alueella maaperä on hiekkaa.

Kaakkois-Suomessa maankohoaminen on hitainta koko Suomen alueella. Mesoliittisella ajalla ainoastaan Pyhtään korkeimmat kohdat olivat kohonneet merenpinnan yläpuolelle, tällöin merenpinta on ollut 27,5–30 m korkeudessa. Litorina-transgression (6500–5500 BP) aiheuttama meren pinnan nousu on tuhonnut osan vanhemmista asuinpaikoista. Varhaiskampakeraamian aikana meren pinta on ollut hieman alle 25 m korkeudessa, tyypillisen kampakeraamian aikana noin 20 m ja myöhäskampakeraamian aikana alle 20 m. Nuorempi kivikausi olisi noin 17,5–15 m korkeuskäyrän kohdalla. Pronssikauden alku olisi noin 12,5 m korkeuskäyrällä ja loppu noin 10 m korkeuskäyrällä. (Seppälä 2006:4)

Pyhtään Långkärrsskogen 2 asuinpaikka on noin 15–17 korkeudessa mpy. Löydölliset koekuopat olivat 15,55–16,70 metrin korkeudella. Korkeutensa puolesta se ajoittuu nuorempaan kivikauteen. Myös keramiikka-aineisto vastaa tätä aikaa. Tähän aikaan asuinpaikka on sijainnut pienellä niemellä merenrannassa. Asuinpaikka on hyvin pienialainen.

3. TUTKIMUSHISTORIA

Pyhtään Långkärrsskogen 2:n löysi arkeologian harrastaja Rune Nygård, joka metsä-äestyksen jälkeen löysi paikalta saviastianpaloja, hioimen, palanutta luuta, kivilaji-iskoksen, kvartsikaapimen ja -iskoksia. (KM 39458). Hän ilmoitti löydöistään Kymenlaakson maakuntamuseoon, josta tieto saatiin Museovirastoon. Vuonna 2006 Sirkka Seppälä kävi kohteella Pyhtään esihistoriallisten kohteiden inventoinnissa.

4. KAIVAUSTEN TARKOITUS JA HAVAINNOT

Pyhtään Långkärrsskogen 2 asuinpaikka vaikutti alun perin olevan niin kaukana tulevasta tielinjasta, ettei tien rakentaminen vaarantaisi sitä. Kun valtatie 7 tuleva linjaus tarkentui, tehtiin asuinpaikalle ja sen ja tielinjan väliin koekaivaus, jolla haluttiin tutkia, ulottuuko asuinpaikka tielinjalle. Koska aikaa oli niin vähän (2 viikkoa/3 kohdetta), sen laajuutta pohjoiseen, itään ja länteen ei ehditty selvittää. Itään ja länteen asuinpaikka ei todennäköisesti jatku mäen eli 15 m korkeuskäyrän alapuolelle. Rinteet näihin suuntiin ovat melko jyrkkiä, varsinkin länteen. Jyrkin rinne on etelään. Pohjoiseen asuinpaikka voi hyvin jatkua ainakin topografiansa puolesta. Etelään päin asuinpaikan laajuus tutkittiin koekuopituksin. Se rajoittui tähän suuntaan selkeästi 15 m korkeuskäyrän yläpuolelle.

4.1. KAIVAUSTEN METODIT

Alueelle tehtiin koekuoppia alkaen asuinpaikasta kohti tulevaa tielinjaa, joka kulkee kaivauspaikan eteläpuolella. Koekuoppia jatkettiin niin pitkälle tielinjaa kohti, että varmistettiin asuinpaikan laajuus tähän suuntaan. Ajan puutteen vuoksi koekuoppia ei voitu laajentaa lupaaville alueille.

Turvekerros poistettiin lapiolla, tämän jälkeen maata kaivettiin pelkalla. Maa seulottiin. Välillä maata lapiointiin suoraan seulaan kiireen vuoksi, kuitenkin niin, että löytöjen syvyys tiedettiin. Koekuopat kaivettiin niin syvälle kuin löydöt tai likamaa ulottuivat, yleensä vähintään 40 cm syvyyteen. Lisäksi tutkittiin tuulenskaadot, joita alueella oli useita. Aluetta myös kairattiin.

Koordinaatisto sidottiin GPS-lukemilla, koska lähettyvillä ei ollut rakennuksia tai muita peruskarttaan merkittäviä kohteita, joihin sen olisi voinut sitoa. Paalu 458/1000 on pkoo 6709396 ja ikoo 3481275 ja paalu 458/1000 pkoo 6709438 ja ikoo 3481276. Korkeus paikalle tuotiin tiehallinnon korkeuspisteestä nro 6524 (pkoo 6709397, ikoo 3481101 ja z 17,403). Korkeuspiste on keltainen muoviputki, joka on pultattu rautanivelellä kiveen. Koordinaatiston x-linja on 0 goonia pohjoiseen. Kohteesta piirrettiin yleiskartta ja levinneisyyskartta. Kohteesta otettiin mustavalko- ja digikuvia.

4.1.1. KOEKUOPAT, LIKAMAAT JA LÖYDÖT

Tutkittavalle alueelle tehtiin yhteensä 9 koekuoppa, joiden koko oli 50 x 50 cm. Lisäksi tutkittiin viisi tuulenskaatoa.

Suurin osa löydöistä tuli koekuopasta 493/1000. Kaikki saviastianpalat tulivat tästä koekuopasta ja niitä oli yhteensä 296 palaa. Suurin osa tämän kuopan löydöistä, varsinkin keramiikasta tuli 10–20 cm syvyydestä. Tällä syvyydellä oli punertava rikastumiskerros. Tämän jälkeen oli nokinen likamaa-alue, joka oli voimakkain kuopan pohjoisosassa. Se alkoi vaihtelevasti 20/30 cm syvyydeltä ja loppui 40 cm syvyyteen. Likamaa oli harmaanruskea ja paksuimmillaan noin 20 cm. Luut tulivat tältä syvyydeltä. Tästä kuopasta tuli myös hioin.

Asuinpaikan alueella maaperä oli hiekkaa, eikä siellä ollut kiviä kuten ympäristössä. Löytökuopissa oli podsolimaannos paitsi eteläisimmissä koekuopissa mäen alapuolella. Näissä koekuopissa (458,470, 480/1000) maaperä oli savea. Koekuoppaan 458/1000 tuli vettä viiden cm kaivamisen jälkeen, joten sen kaivaminen jouduttiin keskeyttämään.

Koekuoppien pintavaaitus ja syvyys

X	Y	Z=pinta
493	1000	16,70
490	1000	16,33
499	1000	16,85
485	1000	15,55
484	995	14,82
484	1006	15,64
450	1000	13,96
470	1000	13,76
458	1000	13,50

5. YHTEENVETO LÖYDÖISTÄ

Saviastianpaloja löytyi yhteensä 296. Muutama paloista on koristeltu pienin pyörein painantein. Sekoitteena on hiekkaa ja joissakin paloissa hiukan orgaanista ainetta. Saviastioiden pinta on hyvin sileä. Keramiikka vaikuttaa olevan nuoremmalta kivikaudelta, mutta koska palat olivat melkein koristelemattomia, tarkka tunnistaminen on vaikeaa. Suurin osa paloista on todennäköisesti samasta astiasta. Muiden koekuoppien ja tuulenskaatojen löydöt olivat kvartsi-iskoksia, joita oli 1–5 per kuoppa/tuulenskaato.

Löydöt keskittyivät pienelle mäelle, jonka voi erottaa peruskartalta helposti 15 m korkeuskäyrän avulla. Tuulenskaadoista löytöjä tuli hieman alemmaa. Koekuoppien mukaan löytöjä tuli 15,55–16,85 m korkeudelta. Tuulenskaato nro 3:sta tuli löytöjä hieman alemmaa. Löytöjen ylintä korkeutta ei saatu, koska koekuoppia ei ajan puutteen vuoksi voitu jatkaa ylemmäksi pohjoiseen päin. Tosin maa ei nouse enää kovin paljoa korkeammalle ylimmän koekuopan jälkeen.

Löytötaulukko KM 37965

LAJI	MÄÄRÄ
Saviastian paloja	296
Kvartsi-iskoksia	39
Palanutta luuta	3
Hioin	1
Kivilaji-iskoksia	1
Kvartsia	1

6. YHTEENVETO

Pyhtään Långkärrsskogen 2 on pienialainen nuoremman kivikauden asuinpaikka. On hyvin mahdollista, että se on väliaikainen leiripaikka, jossa on oleskeltu lyhytaikaisesti tietynä vuodenaikana. Kohteeseen on tultu kalastamaan tai pyytämään hylkeitä. Asuinpaikan alue rajoittuu 15 m korkeuskäyrän yläpuolelle, katso kartta sivulla 12 ja 13. Sen laajuutta luoteeseen, pohjoiseen ja koilliseen ei ehditty selvittämään.

Asuinpaikka sijoittuu tulevan valtatie 7 pohjoispuolelle, mutta läjitysalue 214 tulee sen kohdalle. Jos läjitysalueetta ei siirretä, koko asuinpaikka täytyy tutkia.

Arkistolähteet:

Seppälä, Sirkka 2006: Pyhtää. Esihistoriallisten kohteiden inventointi. Museovirasto/ arkeologian osaston topografinen arkisto.

Vuoristo, Katja ja Lesell, Kreetta 2005: Valtatie 7 uuden linjauksen inventointi Loviisa-Kotka. Museovirasto/ arkeologian osaston topografinen arkisto.

Kirjalliset lähteet:

Miettinen, Arto 2002: Relative Sea Level Changes in the Eastern Part of the Gulf of Finland during the Last 8000 Years. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae Geologica-Geographica* 162. Suomalainen Tiedeakatemia.

G675:1



Kivikautinen asuinpaikka. Länestä.

DG675:2



Siirtolohkare asuinpaikan lähistöllä. Etelästä.

DG657:3



Koekuoppa 493/1000. Profilista näkyy lika- ja nokimaata. Etelästä.

Pyhtää Långkärrsskogen 2, MV-negatiiviluettelo F145781:1

Kuvan numero	Aihe	Valmistusaika	Tekijä	Kuvatyyppi	Tiedostonimi
F145781:1	Kivikautinen asuinpaikka. Kaakosta.	2009	kuvaaja: Kreetta Lesell	mv-negatiivi	F145781_1.jpg

Pyhtää Långkärrsskogen 2, digitaalikuvaluettelo DG674:1-3

Kuvan numero	Aihe	Valmistusaika	Tekijä	Kuvatyyppi	Tiedostonimi
DG675:1	Kivikautinen asuinpaikka. Lännestä.	2009	kuvaaja: Kreetta Lesell	digitaalikuva	DG675_1.jpg
DG675:2	Siirtolohkare asuinpaikan lähistöllä. Etelästä.	2009	kuvaaja: Kreetta Lesell	digitaalikuva	DG675_2.jpg
DG675:3	Koekuoppa 493/1000. Etelästä.	2009	kuvaaja: Kreetta Lesell	digitaalikuva	DG675_3.jpg

KARTTALUETTELO Pyhtää Långkärrsskogen 2

Karttojen piirtäminen ja digitointi Piritta Häkälä

Peruskarttaote 1:10 000 A4, s. 4

Yleiskartta 1:1000, A3 s.11

Kartta löytöjen levinnästä 1:500 s.12

Peruskarttaote 1:7 000 A4, s. 13

Pyhtää Långkärrsskogen 2 Kreetta Lesell 2009

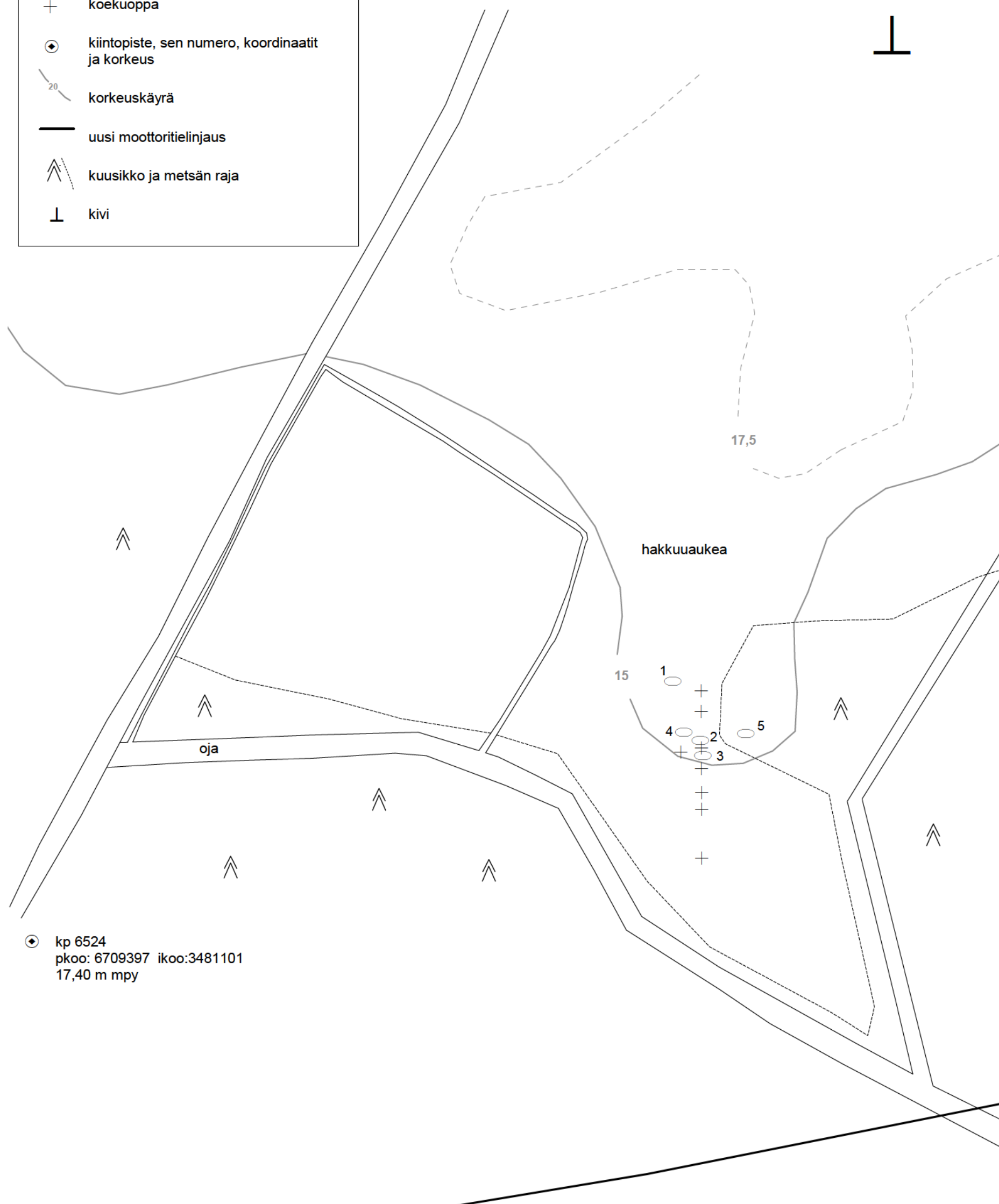
Yleiskartta
MK 1:1000



Piirt. & digit. Piritta Häkälä

 50 m

-  tuulenskaato
-  koekuoppa
-  kiintopiste, sen numero, koordinaatit ja korkeus
-  korkeuskäyrä
-  uusi moottoritelinjaus
-  kuusikko ja metsän raja
-  kivi



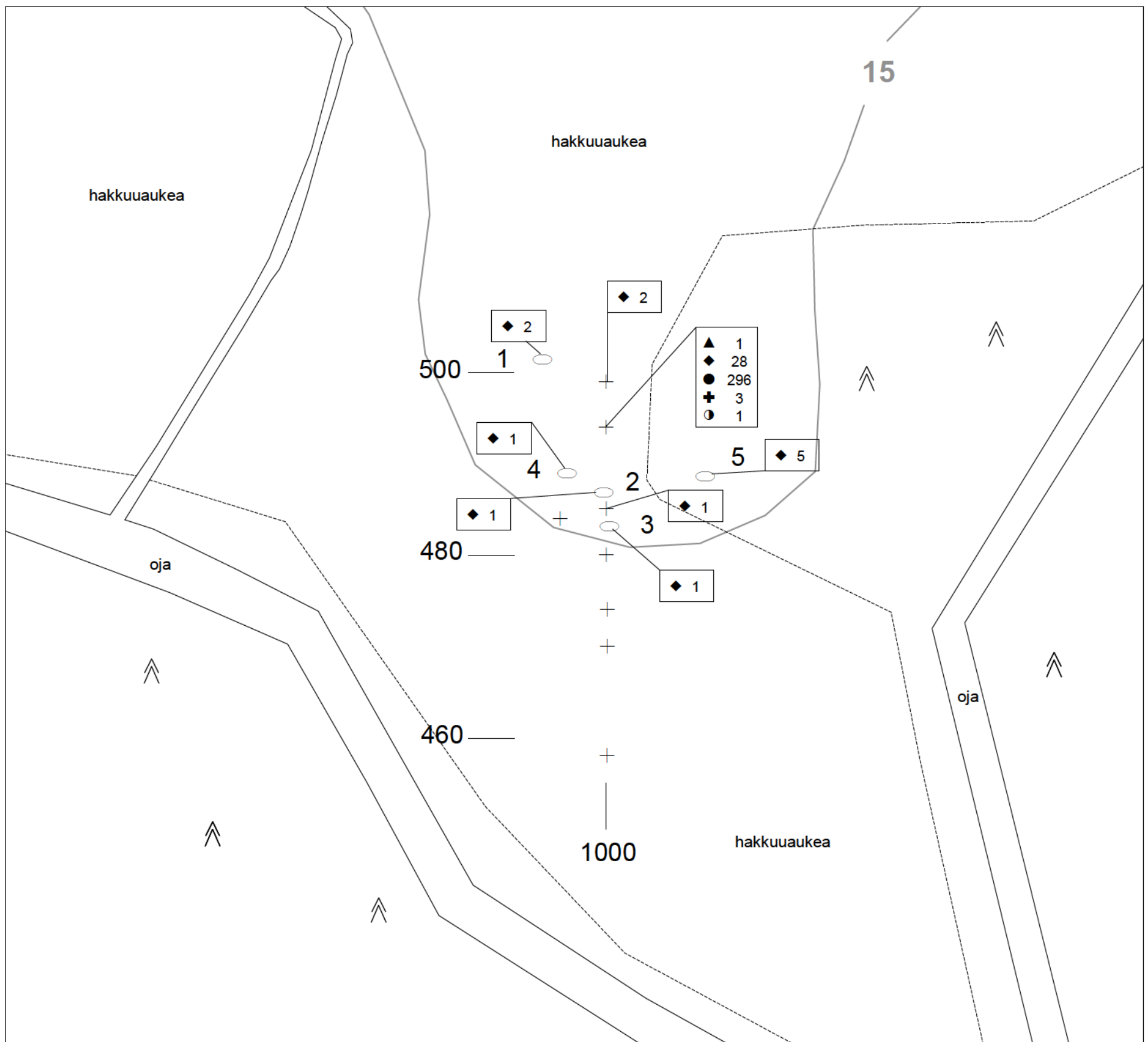
Pyhtää Långkärrsskogen 2 Kreetta Lesell 2009






osasuurennos yleiskartasta ja
löytöjen levintä tutkimusalueella
MK 1:500

Piirt. & digit. Piritta Häkälä

 25 m

-  tuulenkaato
-  koekuoppa
-  korkeuskäyrä
-  1 kvartsi-iskoksia/kappalemäärä
-  1 keramiikkaa/kappalemäärä
-  1 kivilaji-iskoksia/kappalemäärä
-  1 palanutta luuta/kappalemäärä
-  1 kiviesine/kappalemäärä
-  kuusikko ja metsän raja



-  muinaisjäännöksen arvioitu laajuus
-  kiinteä muinaisjäännös, koordinaattipiste (Museoviraston ylläpitämä muinaisjäännösrekisteri)
-  kiinteään muinaisjäännökseen kuuluva erilliskohde
-  KP 6524 pkoo=6709397 ikoo=3481101 Z=17,40
-  uusi moottoritienlinjaus

MK 1:7000



Pyhtää Långkärrskogen 2 (KM 37965) / Kreetta Lesell 2009

Arkeologisen luuaineiston analyysi/Kristiina Mannermaa

Tutkittavana oleva kivikautinen aineisto koostuu kahdesta palaneesta luufragmentista joiden yhteispaino on 1,8 grammaa. Luut ovat pinnaltaan vaaleanruskeita ja tasaisen värisiä. Yksi luunpalanen, jalan tai käden toinen sormiluu kuuluu hylkeelle, mutta lajia ei pysty määrittämään. Luusta puuttuu proximaalipään epifyysi eli kyseessä on keskenkasvuinen yksilö. Toinen luu kuuluu tarkemmin tunnistamattomalle nisäkkäälle, todennäköisesti hylkeelle.

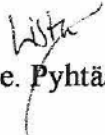
Määrittys	NISP	Paino (g)
Phocidae (hylkeet)	1	0,5
Mammalia (nisäkkäät)	1	1,3

Yhteensä	2	1,8

Helsingissä 9.12. 2009



Kristiina Mannermaa


 Liite. Pyhtää Långkärrskogen 2:n luista

Taulukko1

Pyhtää Långkärrskogen 2 (KM 37965) / Kreetta Lesell 2009

Alanro	Fr. määrä	Luu	Laji	Paino	Huom.
5	1	Phal. 2 excl. prox. epiph.	Phocidae	0.5	
5	1	indet.	Mammalia	1.3	luuaines muistuttaa hyljettä